

دلار در اقتصاد اسرائیل چه نقشی ایفا می کند؟

دلار فروش های خیابان آلنبی

سید علی مدد زیدی

دلار آمریکا همان طور که در طول سال های

متمادی بر گرده اقتصاد ملل مختلف کره سوار

بوده و هست، رژیم را نیز از این معادله بی بهره

نگذاشته است و الانی که مشغول سیاه نمودن

این خطوط هستم هر دلار آمریکا در خیابان آلنبی تل آویو و یا باقی

نقاط تجاری شهر تقریباً ۳٫۶ شیکل معامله می شود. اقتصاد رژیم

باتکیه بر دلایل روشنی که دائم و دائید پیوند عمیقی با دلار دارد و شاید

بتوان نقطه عطف و خیز نمودار این پیوند را در چهار دهه قبل تر قرار

بدیم؛ یعنی زمانی که رژیم جدید التا سسی در ساحل مدیترانه به یک

ابر نورم تاریخی دچار گشت، در آن مقطع ارزش شیکل با مغز بر زمین

سقوط کرد و برای مدت ها در صدر لیست دغدغه ها و نگرانی های

اقتصادی ساکنان سرزمین اشغالی قرار گرفت.

بر اساس داده های منتشر شده توسط بانک اسرائیل، نرخ برابری دلار آمریکا در

برابر پیوند اسرائیل (پیوند قدیم) از زمان تأسیس کشور در سال ۱۹۴۸ تا اکتبر ۱۹۷۷

تغییرات قابل توجهی داشته است. این تغییرات نشان دهنده سیاست های

ارزی دولت اسرائیل در دوره های مختلف و تأثیر آن ها بر اقتصاد کشور بوده.

در سال های اولیه تأسیس اسرائیل، نرخ برابری دلار در برابر پیوند اسرائیل ثابت

بود. برای مثال، در ۱۵ مه ۱۹۴۸، نرخ برابری ۰٫۲۵ دلار برای هر پیوند اسرائیل

مصوب گشت. با این حال، در سال های بعد، به ویژه پس از جنگ ۱۹۶۷، نرخ

برابری دلار افزایش یافت. برای نمونه، در ۱۹ نوامبر ۱۹۶۷، نرخ برابری به ۳۰۰

دلار برای هر پیوند رسید. این افزایش نشان دهنده سیاست های ارزی دولت

در پاسخ به شرایط اقتصادی و سیاسی آن زمان بود.

در دهه ۱۹۷۰، دولت رژیم سیاست های ارزی متفاوتی را اتخاذ کرد. در ۲۴ نوامبر

۱۹۷۵، نرخ برابری دلار به ۷۰٫۱ پیوند رسید. این افزایش نرخ ارزش نشان دهنده تلاش

دولت برای تقویت شیکل و کنترل شرایط تورمی بود. اما این راهکار ها اثر پخش

نیبوند، در سال های بعد، نرخ برابری دلار افزایش یافت و در ۱۷ اکتبر ۱۹۷۷ به

۱۰۰٫۷۸ پیوند رسید. این تغییرات طبیعتاً نشان دهنده چالش های اقتصادی و

این نکته بود که هر آن ممکن است بحران های اقتصادی چرخه اقتصاد رژیم

را متلاشی کند و در چنین فضایی دولت باید بتواند با به خرج دادن انعطاف

از این معضلات جان سالم به در ببرد.

نرخ برابری ارز همن گونه تصاعدی بود تا اینکه در سال ۱۹۸۵ دولت مردان رژیم

به این نتیجه رسیدند که بایک رویکرد تثبیتی نرخ پیوند اسرائیل با همان شیکل

قدیم را در برابر دلار ثابت نگه دارند تا بلکه نتوانند قدری در لابه لای امواج تورم

نفس بکشند اما با وجود اتخاذ این شیوه نیز نتوانستند دامنه نوسان شیکل و

دلار را به صفر برسانند و با گذر چندین دهه کم امکان دلار روی بخش های

مختلف اقتصاد سرزمین های اشغالی اثر می گذارد.

با گذشت زمان و بالا رفتن ظرفیت های اقتصادی رژیم، این وابستگی روند

کاهش ای را تجربه نمود. برای نمونه برای سال های متمادی بده بستان های

بازار مسکن بالاخص مقوله اجاره بها با دلار انجام می شد تا سال ۲۰۰۷ میلادی

که بانک اسرائیل با اشتیاق اعلام کرد که تا پایان سال ۲۰۰۷، نسبت قراردادهای

اجاره جدیدی که به دلار وابسته بودند، از ۹۰ درصد در سال ۲۰۰۵ به تنها ۶۲

درصد کاهش یافته است و چند سال بعد تر از آن تقریباً مقوله اجاره و درکل

استفاده از دلار در بازار مسکن محو شد.

با این اوصاف، اقتصاد اسرائیل همچنان وابستگی قابل توجهی به ارز آمریکا

دارد. پیش از هر چیز، اقتصاد رژیم عمدتاً متبنی بر صادرات سروشکل پیدا

کرده است. ارزش صادرات اسرائیل در سال ۲۰۲۲ به ۲۰۰ میلیارد دلار رسید که

نزدیک به یک چهارم آن مربوط به صادرات به ایالات متحده آمریکا بوده و طبعاً

با چنین شرح و تفصیلی مقاوم شدن اقتصاد رژیم در مقابل دلار بیش از اینکه

یک هدف قابل تحقق باشد، یک رؤیای شیرین است.

وقایع اسرائیلیه

و پایین آمدن درآمد، بالا رفتن هزینه ضربه بیشتری به آن ها می زند.

صنعت اطلاعات و ارتباطات که در حال حاضر حدود ۷ درصد از اشتغال

را به خود اختصاص می دهد، به تقویت شیکل آسیب پذیری است به دلیل

سهم بالای صادرات در تولید آن و به دلیل میزان کم واردات مواد اولیه.

صنایع تولیدی متکی بر صادرات هم که نزدیک به ۱۰ درصد از اشتغال

رژیم سهم آن هاست هم از این قاعده مستثنی نیستند. آسیب پذیری این

دو صنعت نسبت به تقویت شیکل نشان دهنده آسیب پذیری نسبی بالای

شرکت های تکنولوژی پیشرفته در این صنایع است. با این حال، می توان

فرض کرد که توانایی این صنایع در تعیین قیمت دلار برای محصولات خود

احتمالاً اثر تغییرات نرخ ارز بر درآمد کل آن ها را کاهش می دهد. در مقابل،

صنایع تجارت، ساخت وساز، خدمات عمومی و سایر خدمات نسبت به

تضعیف شیکل آسیب پذیرند، زیرا این صنایع ورودی هایی دارند اما تقریباً

هیچ صادراتی ندارند.

هرچه خروجی یک صنعت بیشتر قابلیت تجارت داشته باشد چه از طریق

صادرات و چه واردات، رقابت این صنعت در برابر تقویت ارزش شکل

آسیب پذیرتر خواهد بود. این امر در کوتاه مدت در کاهش بازدهی خروجی و

کاهش تقاضا به دلیل واردات رقابتی ارزان تر که به سودآوری این دست از صنایع

آسیب می زند، منعکس می شود. در مقابل، هرچه نرخ واردات در فعالیت های

یک صنعت بیشتر باشد، این صنعت بیشتر در معرض تضعیف شیکل آسیب

خواهد دید چرا که تضعیف شکل هزینه های داخلی واردات را بالا خواهد برد و

طبعاً این فرایند افزایشی دایره سودآوری را محدود تر خواهد کرد.

تتمه ۲۰۲۴

حال این همه در مورد تقویت و تضعیف شکل گفتیم که چه؟ چه اش می شود

اینکه در طول سه ماهه چهارم، شیکل حدود ۱٫۷ درصد در برابر دلار آمریکا و

۸٫۶ درصد در برابر یورو تقویت شد. افزون بر این، شیکل در برابر ارز های شرکای

تجاری اصلی اسرائیل نیز به میزان ۶٫۱ درصد افزایش ارزش یافت؛ این محاسبه

بر اساس نرخ مؤثر اسمی ارز یعنی میانگین موزون تجاری نرخ برابری شیکل با آن

ارزها صورت گرفته است. این تقویت در حالی شکل گرفته که در سطح جهانی،

دلار آمریکا در طول این سه ماهه در برابر اغلب ارز های عمده جهان تقویت

شده از جمله حدود ۹٫۹ درصد در برابر ین ژاپن و ۷٫۵ درصد در برابر یورو.

برآوردی از فعالیت بخش های اصلی در بازار ارز خارجی نشان می دهد که

در طول سه ماهه چهارم، سرمایه گذاران نهادی (صندوق های بازنشستگی،

صندوق های پس انداز بلند مدت و شرکت های بیمه) و غیره تقویت به ترتیب

مجموعاً ۴۰٫۹ میلیارد دلار و ۴۰٫۴ میلیارد دلار ارزش فروخته اند؛ در حالی که بخش

تجاری و بخش مالی به ترتیب اقدام به خرید ۴۰٫۷ میلیارد دلار و ۱۰ میلیارد

دلار ارز خارجی کرده اند.